

Maankäyttö- ja ympäristövaikutukset -yksikkö
Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue,
Lapin ELY-keskus
Hallituskatu 3 B
96100 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Viite: Lausuntopyyntö 2.10.2024

**Luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n mukainen lausunto, Tervolan ja Tornion
Valkiavaaran tuulivoimahanke ja 400 kV:n voimajohto, Energiequelle Oy, Kilsiaapa-
Ristivuoma Natura-alue (FI1301810 SAC/SPA) Tervola, Tornio, Ylitornio ja Rovaniemi**

Yhteysviranomainen on pyytänyt 2.10.2024 Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen luontoympäristöyksiköltä (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa Energiequelle Oy:n (jäljempänä yhtiö) Tervolan ja Tornion Valkiavaaran tuulivoimahankkeen ja 400 kV:n voimajohdon ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA-menettely) yhteydessä laaditusta Natura-arvioinnista "Valkiavaaran tuulivoimahanke, Kilsiaapa-Ristivuoman Natura 2000 -alueeseen". Natura-arvioinnin on laatinut Energiequelle Oy:n toimeksiannosta Sitowise Oy. Tuulivoimahankkeen tuulivoimaloiden alue sijaitsee lähimmillään noin kolmen kilometrin päässä Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueesta (FI1301810 SAC/SPA).

Kuvaus suunnitellusta toiminnasta Natura-arvioinnin mukaan

Energiequelle Oy suunnittelee enintään 45 tuulivoimalan tuulivoimapuistoa Tervolan kunnan ja Tornion kaupungin rajalle kuntien pohjoisosiin Valkiavaaran alueelle.

Voimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 300 m, napakorkeus enintään 200 m ja lavan pituus enintään 100 m. Tuulivoimaloista enimmillään 41 sijoittuu Tervolan puolelle ja neljä Tornion puolelle. Tuulivoimaloiden lisäksi alueelle rakennetaan tarvittavat huoltotiet, maakaapelointi voimaloiden välille ja sähköasema hankealueen eteläosaan nykyisen voimajohdon varrelle. Tuulivoimahanke on suunniteltu liitettäväksi valtakunnan sähköverkkoon hankealueen itäpuolella sijaitsevalla Petäjäskosken sähköasemalla. Suunnitelluille voimajohtoreiteille on Natura-alueen reunalta matkaa yli 8 kilometriä.

Tiedot Kilsiaapa-Ristivuoma -Natura-alueesta (FI1301810 SAC/SPA)

Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alue kuuluu Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC-alue) ja lintudirektiivin mukaisena erityissuojelualueena (SPA-alue). Alueen pinta-ala on 9 687 hehtaaria ja rajaukseen sisältyvät Kilsiaavan ja Ristiaavan laajat moniosaiset Pohjanmaan aapasuot, jotka ovat tärkeitä suolintujen

pesimäalueita. Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alue sijaitsee Tervolan, Tornio, Ylitornion ja Rovaniemen kuntien raja-alueella.

Natura-tietolomakkeella mainitaan alueen suojeluperusteena yhteensä yhdeksän luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä: Humuspitoiset järvet ja lammet (3160), Luonnontilaiset jokireitit (3210), Pikkujoet ja purot (3260), Vaihtelutissuot ja rantasuot (7140), Letot (7230), Aapasuot (7310), Luonnonmetsät (9010), Lehdot (9050) ja Puustoiset suot (91D0) sekä kaksi luontodirektiivin liitteen II lajia lapinleikkä (*Ranunculus lapponicus*) ja saukko (*Lutra lutra*). Lisäksi suojeluperusteena mainitaan 28 lintudirektiivin mukaista lajia.

Natura-tietolomakkeen mukaan suoalue on edustavaa Perä-Pohjolan aapasuota, missä suotyypeistä rimpinevat ovat vallitsevia, mutta myös kalvakkanevoja esiintyy. Erityyppiset rämeet ovat vaikuttavan luonnontilaisia. Vaajojen varressa on tulvaisia ruoho- ja heinäkorpioja.

Kilsiaapa-Ristivuoman Natura-alueen suojelutavoitteena on vähintään alueen merkityksen säilyttäminen osana verkostoa Natura-tietolomakkeella mainituille suojeluperusteille. Alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan luonnon omien prosessien mukaisen kehityksen turvaamista.

Kilsiaapa-Ristivuoman alue kuuluu suurimmaksi osaksi soidensuojeluohjelmaan (SSO120490). Lisäksi alueeseen kuuluu lisäysalueita, jotka eivät kuulu ko. ohjelmaan. Suurin osa alueesta on toteutettu muodostamalla siitä luonnonsuojelulain mukainen suojelualue (SSA120120). Alue toteutetaan muillakin osin luonnonsuojelulain keinoin.

Natura-arvioinnin aineisto ja lähtökohdat

Hankealue sijoittuu hieman yli 3 kilometrin etäisyydelle Natura 2000 -alueesta lounaaseen. Natura-arvioinnissa on arvioitu, minkä luonteisia vaikutuksia hankkeella on Natura-alueen suojeluperusteisiin ja arvioinnin johtopäätöksenä on esitetty arvio hankkeen vaikutuksista ja niiden merkittävyydestä Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Käytetyt aineistot

Natura-arviointi perustuu Natura-tietolomakkeen ja hankesuunnitelman tietoihin.

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Arvioinnin mukaan Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin voi kohdistua suoria tai välillisiä muutoksia tai vaikutuksia tuulivoimapuiston rakentamisesta. Suoria vaikutuksia ovat kasvillisuus- ja biotooppimuutokset elinympäristöjen menetysten tai pirstoutumisen kautta. Välillisiä vaikutuksia ovat rakentamisesta aiheutuva melu, väike, keinovalot sekä lintujen törmäykset voimaloihin ja suojeluperusteena olevien eläinlajien elinympäristöjen

menetykset. Edelleen välillisiä vaikutuksia voi ilmetä valumavaikutusten kautta (metsäojien kautta vesistöihin päätyvä maa-aines tai esimerkiksi öljyvahingot).

Elinympäristöjen pirstoutuminen, määrällinen tai laadullinen heikkeneminen sekä muutokset ekologisissa yhteyksissä Natura-alueiden ulkopuolella voivat heijastua myös Natura-alueiden suojeluperusteisiin, ensisijaisesti lajeihin. Natura-alueiden eheyttä tarkasteltaessa oleellista on, että kunkin Natura-alueen ekologinen toiminnallisuus ei heikkene.

Arvioinnin mukaan tuulivoimatuotannon linnustovaikutukset voidaan jakaa suoriin (törmäyskuolleisuuteen) ja epäsuoriin vaikutuksiin, jotka näkyvät lajistokoostumuksessa ja yksilömäärissä pidemmällä aikavälillä. Epäsuoria vaikutuksia ovat häirintä, estevaikutus ja elinympäristömuutokset. Vaikutukset jakautuvat myös ajallisesti rakennusvaiheen ja tuotantovaiheen erityyppisiin vaikutuksiin. Vaikutusten kohteena voivat olla joko tuulivoimahankkeen vaikutuspiirissä talvehtivat ja levähtävät lajit tai pesimälajisto.

Systemaattisissa tutkimuskatsauksissa yleisesti ottaen tuulivoimahankkeilla on todettu merkittäviä kielteisiä vaikutuksia linnuston runsauteen tuulivoimahankkeiden alueella, mutta linnustovaikutuksissa on huomattavia eroja hankkeiden ja lajikohtaisten vaikutusten välillä. Mainittavimpia vaikutuksia ovat estevaikutukset, häirintä ja elinympäristömuutokset ja avomailla jossain määrin myös törmäysvaikutukset. Lintujen on todettu usein kiertävän tuulivoimalat ja tuulivoimala-alueet kaukaa. Voimaloiden lisäksi linnut voivat törmätä myös voimajohtoihin.

Epävarmuustekijät

Lähtöaineistoon ja arviointiin ei ole arvioinnissa tunnistettu liittyvän sellaisia epävarmuuksia, joiden perusteella arvioinnin johtopäätöksiä ei olisi mahdollista tehdä.

Vaikutusten merkittävyyden ja Natura-alueen koskemattomuuden arviointitapa

Vaikutusten arvioinnin ohjeistuksena on käytetty soveltuvasti ympäristöministeriön julkaisemaa oikeudellisesti situmatonta Södermanin (2003) julkaisua, Euroopan unionin julkaisua (European Commission 2001), EU-komission tiedonantoa (Euroopan komissio 2000) sekä Suomen ympäristökeskuksen raporttia 43/2023 (Mäkelä & Salo 2023). Vaikutukset on arvioitu asiantuntija-arviona. Hankkeen tietoja ja toisaalta tietoa lajistosta on tarkasteltu rinnakkain ja arvioitu, onko merkittävä vaikutus mahdollinen.

Vaikutusten suuruuden arviointiin on käytetty viisiportaista asteikkoa, joka kuvaa luontotyyppin heikentyvän tai häviävän pinta-alan osuutta tai lajin heikentyvää tai häviävää yksilömäärää suhteessa Natura-alueen luontotyyppin pinta-alaan tai lajimäärään. Raja-arvot on pyritty mukauttamaan vastaamaan Natura-lainsäädännön tavoitteita sekä ennakkoratkaisuja (EYTI C-127/02).

Vaikutusten merkittävyydestä arvioinnissa todetaan, että mikäli suunnitelma tai hanke tuottaa suuren merkittävän vaikutuksen luontotyyppille tai lajille, niin

vaikutukset ovat merkittävästi suojeluperusteita heikentäviä. Tällöin suunnitelma tai hanke heikentää luontotyyppiä tai lajia siten, että luontotyyppi tai laji häviää lyhyellä tai pitkällä aikavälillä.

Arvioinnin mukaan yksittäisiin luontotyypeihin ja lajeihin kohdistuvien vaikutusten lisäksi tulee arvioida hankkeen vaikutukset Natura-alueen eheyteen eli koskemattomuuteen. Komission ohjeiden mukaan negatiivinen vaikutus alueen eheyteen on lopullinen kriteeri, jonka perusteella todetaan, ovatko vaikutukset merkittäviä. Hanke tai suunnitelma ei saa uhata alueen koskemattomuutta eli koko Natura-alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan täytyy säilyä elinkelpoisena. Vaikutusten merkittävyyden arviointi alueen eheyden kannalta on tehty viisiportaisella asteikolla (Byron 2000 ja Söderman 2003).

Tiivistelmä Natura-arvioinnissa todetuista ja esitetyistä vaikutuksista Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojeluperusteisiin

Natura-arvioinnin mukaan tuulivoimahankkeella ei arvioida olevan vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin kasvilajeihin eikä luontotyypeihin hankealueen ja Natura-alueen välisen etäisyyden vuoksi. Hankkeella ei arvioida olevan suoria eikä epäsuoria vaikutuksia myöskään suojeluperusteena oleviin lintulajeihin. Linnustovaikutusten arvio perustuu pääosin tuulivoimaloiden alueen ja Natura-alueen väliseen etäisyyteen.

Voimajohdon reittivaihtoehtojilla ei arvioida olevan vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontodirektiivin lajeihin eikä luontotyypeihin pitkän etäisyyden takia. Myös sähkönsiirron linnustoon kohdistuvat merkittävät vaikutukset on arvioitu poissuljetuiksi samasta syystä.

Luontodirektiivin liitteen I luontotyypit

Arvioinnin mukaan hanke ei vaikuta luontotyypeihin suoraan eikä välillisesti. Rakentamista ei tapahdu Natura-alueella eikä sen välittömässä läheisyydessä. Lähin suunniteltu voimalapaikka sijoittuu 4 km etäisyydelle Natura-alueesta. Tuulivoimaloiden alueen ja voimajohdon maanrakennustöistä sekä mahdollisesta maa-ainesten ottamisesta ja läjityksestä voi aiheutua kiintoaineen, humuksen ja ravinteiden kulkeutumista rakennuspaikkojen läheisiin pintavesiin. Vaikutukset pintavesiin jäävät kuitenkin vähäisiksi, lyhytaikaisiksi ja paikallisiksi.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Hanke ei arvioida vaikuttavan kasvillisuuteen suoraan eikä välillisesti.

Lintudirektiivin liitteen I lajit ja alueella säännöllisesti esiintyvät muuttolinnut

Natura-arvioinnin perusteella kuvatus hankkeen ei arvioida vaikuttavan linnustoon suoraan eikä välillisesti. Suojelualueen reunalta on tuulivoimaloiden alueen rajaan 3,3 kilometriä ja lähimpään voimalapaikkaan 4 kilometriä. Natura-alueen pesimälinnut ruokailevat ja liikkuvat pääosin Natura-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä, eikä niiden arvioida lainkaan liikkuvan suunnitellulla tuulivoimaloiden alueella tai voimajohtoreittivaihtoehdoilla. Törmäysvaikutukset Natura-alueen suojeluperusteiseen lajistoon arvioidaan siten kokonaisuudessaan hyvin vähäisiksi. Uhanalaisen alueella pesivän päiväpetolinnun törmäysmallinnusten tulosten perusteella kyseiseen lajiin ei kohdistu merkittäviä vaikutuksia.

Yhteisvaikutukset

Tässä tarkasteltavalla hankkeella ei arvioida olevan kumuloituvia yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa, jotka heikentäisivät Natura-alueen suojeluperusteita. Kyseessä olevan hankkeen ei siten arvioida vaikuttavan Natura-alueen tai sen ulkopuolisten alueiden biotooppeihin tai elinympäristöihin.

Lieventämistoimet

Arvioinnissa ei ole esitetty lieventäviä toimenpiteitä-

Seuranta

Koska hankkeen ei arvioida heikentävän Natura 2000 -alueen suojeluperusteita yksinään tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa, seurannalle ei siten arvioida olevan tarvetta.

Vaikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen

Arvioinnin mukaan objektiivisten seikkojen perusteella on poissuljettua, että hanke vaikuttaisi alueeseen merkittävästi joko erikseen tai yhdessä muiden tiedossa olevien suunnitelmien ja hankkeiden kanssa. Hanke sijoittuu Natura-alueen ulkopuolelle. Hankkeen ei arvioida vaikuttavan kielteisesti minkään lajin elinympäristöihin eikä se muuta luontotyyppejä. Hankkeen ei siten arvioida vaikuta kielteisesti Natura-alueen eheyteen.

ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO NATURA-ARVIOINNISTA

Arvioinnin toteutustapa

Hankekuvaus

Natura-arvioinnissa oleva hankekuvaus antaa kohtuullisen pohjan Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiselle. Natura-alueen linnustoon kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi olisi ollut tarpeen kuvata tarkemmin tuulivoimaloiden alueen pinta-alaa ja voimaloiden sijoittumista tälle alueelle suhteessa Natura-alueen sijaintiin ja laajuuteen sekä erityisesti Natura-alueella pesivien lintujen muuttoreitteihin. Maa-ainesten otto- ja läjitysalueiden sijaintia ei ole esitetty hankekuvauksessa, eikä niistä mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia pystytä siten arvioimaan luotettavasti.

Käytetyt aineistot

Arviointi ei perustu ajantasaisiin ja tarkkoihin lähtötietoihin. Natura-arviointia varten ei ole kerätty olemassa olevia nykytilatietoja suojeluperusteista tietokannoista tai NATA-lomakkeista, eikä Natura-arvioinnin yhteydessä ei ole tehty luontotyyppi- tai laji-inventointeja. Natura-tietolomakkeen tietoja suojeluperusteiden esiintymisestä ei ole esitetty arvioinnissa. Natura-alueen tietoina on esitetty suojeluperusteet luettelonomaisesti. Käytännössä arvioinnissa ei ole esitetty minkään suojeluperusteen kohdalla nykytilatietoja, eikä hankkeen vaikutuksia suojeluperusteisiin ole siten voitu arvioida luotettavasti. Suureen petolintuun kohdistuvien vaikutusten osalta on viitattu hankkeessa laadittuun törmäysmallinnukseen, mutta törmäysmallinnuksesta puuttuu kokonaan siinä käytetty tausta-aineisto, mm. satelliittiseuranta-aineisto ja muut petolintulentotarkkailun tulokset, eikä niitä ole esitetty myöskään Natura-arvioinnissa. Lapin ELY-keskus huomauttaa, että yhteysviranomainen on Valkiavaaran tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa todennut, että Kilsiaapa-Ristivuoma -alueen Natura-arvioinnissa tulee hyödyntää alueelta saatavissa olevaa lähtötietoa ja näitä tietoja on tarvittaessa täydennettävä maastoselvityksin.

Metsähallitus on inventoinut maastossa Natura-alueen luontotyyppejä 2003. Inventointitiedot on tallennettu Metsähallituksen ULJAS-paikkatietojärjestelmään. Nämä biotooppitiedot ovat saatavissa osittain avoimesta tietokannasta, osittain tietopyynnöllä Lapin ELY-keskuksesta. Arvioinnissa ei ole esitetty minkäänlaista arvioita suojeluperustelinnuston pesimäkannan tilasta olemassa olevien tietojenkaan perusteella verrattuna Natura-tietolomakkeen tietoihin (Lajitietokeskuksen aineistot, Lintuatlaslaskennat (mm. 2022), Bird Life Suomen TIIRA-havainnot jne.). Vähintään nämä tiedot olisi tullut hankkia Natura-arvioinnin lähtöaineaineistoksi, ja tarkentaa tietoja tarvittaessa maastossa tehdyin kartoituksin ja seurannoin. Natura-alueen biotooppikuviotiedot ja lajihavainnot ovat osittain sen verran vanhoja, ettei suojeluperusteita koskevia, olemassa olevia tietoja voi pitää ajantasaisina.

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Kasvillisuuteen ja luontotyypeihin sekä linnustoon kohdistuvat vaikutusmekanismit on kuvattu, tunnistettu ja perusteltu arviointia varten riittävän hyvin lukuun ottamatta tuulivoimaloiden alueen ja voimaloiden

sijaintien vaikutuksia Natura-alueella pesiviin, muuttaviin lintuihin ja Natura-alueen suureen petolintuun. Linnuston kohdalla vaikutusmekanismeja on käsitelty yleisellä tasolla, mutta ei erityisesti arvioitu vaikutusmekanismeja huomioiden Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen ja sen suojeluperusteiden erityispiirteet. Arvioinnissa on esitetty lintujen kiertävän tuulivoima-alueet ja voimat pääsääntöisesti jo etäältä, mutta siinä ei ole tunnistettu tämän ilmiön mahdollista häirintä- ja estevaikutusta Natura-alueelle pesimään saapuviin ja sieltä muutolle lähteviin suojeluperustelintuihin. Arvioinnissa ei ole kuvattu tai arvioitu Natura-alueen suojeluperustelajien herkkyyttä ja haavoittuvuutta tuulivoimalarakentamisen ja -purkamisen aikaisille tai tuotantovaiheen vaikutuksille. Linnustoon kohdistuvien vaikutusmekanismien osalta Natura-arviointia ei voida pitää asianmukaisesti laadittuna.

Tuulivoimahankkeen vaikutusalueita ei ole esitetty muilta osin kuin sanallisesti meluvaikutusten osalta, eikä arviointiasiakirjassa ole karttaesitystä hankkeen vaikutusalueista, mikä myös heikentää arvioinnin luotettavuutta.

Epävarmuustekijät

ELY-keskus katsoo, että puuttuvat lähtötiedot ja Natura-alueelle pesimään saapuviin muuttolintuihin kohdistuvien vaikutusten huomiotta jättäminen ovat huomattavia epävarmuustekijöitä arvioinnille.

Vaikutusten merkittävyyden arviointitapa

Luontodirektiivin 6 artiklan säännöksiä käsittelevän Komission tiedonannon (Euroopan Komissio 2019¹) mukaan merkittävän vaikutuksen käsitettä ei tule määritellä mielivaltaisesti vaan sen tulee perustua objektiivisiin, mieluiten kvantifioitaviin kriteereihin. Merkittävyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon suunnitellun toiminnan luonne sekä kyseisen alueen ja siellä esiintyvien lajien ja luontotyyppien erityispiirteet sekä alueen suojelutavoitteet. Vaikutuksen merkittävyyteen vaikuttavat mm. vaikutuksen suuruus, tyyppi, laajuus, kesto, voimakkuus, ajoitus, todennäköisyys ja kunkin luontotyyppin ja lajin haavoittuvuus.

Komission tulkintaohjeen (Euroopan Komissio 2021, s. 20, 44²) mukaan vaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa tarkastellaan muun muassa luontotyyppin menetyksen tai heikentymisen (vrt. luontotyyppin edustavuus ja luonnontilaisuus) suhteellista pinta-alaa tai lajin suhteellista yksilömäärää.

Natura-arvioinnin rakenteen, toteuttamistavan ja vaikutusten merkittävyyden arvioinnin kuvauksissa on viitattu Euroopan unionin vanhaan julkaisuun ja Euroopan komission vanhaan tiedonantoon sekä käytetty tietosisällöltään pääosin vanhentunutta Södermanin (2003) luokittelua ja ohjeistusta. Toisaalta

¹ Euroopan komissio 2019: Natura 2000 -alueiden suojelu ja käyttö - Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan säännökset. 25.1.2019. 2019/C 33/01

² Euroopan komissio 2021: Natura 2000 -alueisiin liittyvien suunnitelmien ja hankkeiden arviointi – Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan 3 ja 4 kohtaa koskevat menetelmäohjeet. Bryssel 28.9.2021 C(2021) 6913 final

oppaana on kerrottu käytetyn Suomen ympäristökeskuksen uudistettua Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -opasta (2. korjattuun painos, Mäkelä & Salo 2023), mutta arviointia ei kuitenkaan ole tehty oppaan (luku 12) mukaisesti.

Arvioinnissa käytetty merkittävyyden arviointitapa ei ole komission ohjeistuksen (2021) eikä päivitetyn luontoselvitysoppaan (Mäkelä & Salo 2023) mukainen. Arviointia ja sen johtopäätöksiä ei ole perusteltu vaikutusmekanismeista ja vaikutusalueista suojeluperusteisiin kohdistuviin vaikutuksiin huomioiden mm. eri lintulajien ominaisuudet sekä elinpiirien ja käyttäytymisten erot. Käytännössä varsinaista arviointia ei ole tehty suojeluperusteittain asianmukaisesti esittäen kunkin lajin Natura-aluekohtaiseen nykytilaan ja lajin herkkyyteen sekä vaikutusmekanismikohtaiseen tarkasteluun perustuen, vaan vaikutusmekanismeista on annettu yleisiä kuvauksia, arvioinnissa on tyydytty pintapuoleiseen arvioon ja johtopäätökset on tehty yleisellä tasolla ilman kunnollisia suojeluperustekohtaisia perusteluja.

Arvio vaikutuksista Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojelutavoitteisiin

Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojelutavoitteet

Natura-arvioinnin perusteella ei voida todeta, että Valkiavaaran tuulivoimahankkeen toteuttaminen olisi Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojelutavoitteita tukevaa toimintaa. Varsinainen tuulivoimaloiden alueen rakentamisen ja toiminnan aiheuttamien vaikutusten nykytilatietoihin perustuva suojeluperustekohtainen arviointi ja siten myös arviointi Natura-alueen suojelutavoitteisiin on jätetty tekemättä, eikä siten arvioinnin perusteella pystytä hankkeen aiheuttamaa suojeluperusteisiin kohdistuvaa merkittävää heikentymistä poissulkemaan.

Sähkön siirron osalta Lapin ELY-keskus kuitenkin yhtyy Natura-arvioinnin johtopäätökseen, jonka mukaan voimajohtoreittivaihtoehtojen etäisyys (vähimmillään 8 km) Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueesta on niin pitkä, että sähkön siirron merkittävät heikentävät vaikutukset Natura-alueen suojeluperusteisiin voidaan katsoa olevan poissuljettuja.

Luontodirektiivin liitteen I luontotyyppit

Arvioinnissa ei ole pystytty arvioimaan vaikutuksia luontotyyppikohtaisesti.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kuitenkin luontotyyppien kohdalla Natura-arvioinnin johtopäätös on oikean suuntainen. Valkiavaaran tuulivoimahankkeen toteuttamisen vuoksi Natura-alueen suojeluperusteluontotyyppeihin kohdistuva merkittävä heikentyminen on poissuljettua tuulivoimaloiden alueen ja Natura-alueen välisen etäisyyden perusteella maa-ainesten ottamisen ja läjittäminen aiheuttamia mahdollisia vaikutuksia lukuun ottamatta. Maa-ainesten ottamis- ja läjittämispaikkoja ja

liikuteltavien maa-ainesten määriä ei ole esitetty Natura-arvioinnissa, eikä siten niiden vaikutuksia suojeluperusteluontotyyppeihin ja -lajistoon pystytä arvioimaan.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Lapin ELY-keskus yhtyy Natura-arvioinnin näkemykseen, että Valkiavaaran tuulivoimahankkeen toteuttamisen merkittävät heikentävät vaikutukset suojeluperusteena olevaan lapinleinikkiin ovat poissuljettuja varsinaisen tuulivoimaloiden alueen rakentamisen ja toiminnan osalta. Tuulivoimaloiden alueen ja Natura-alueen välinen etäisyys on riittävän pitkä merkittävien kasvillisuusvaikutusten poissulkemiseksi. Maa-ainesten ottamis- ja läjittämispaikkoja ja liikuteltavien maa-ainesten määriä ei ole esitetty Natura-arvioinnissa, eikä siten niiden vaikutuksia lapinleinikkiin siten pystytä arvioimaan.

Natura-alueen saukkoyksilöiden elinympäristöt voivat ulottua myös Natura-alueen ulkopuolelle. Vaikutuksia suojeluperustelajiin saukkoon ei ole tarkastelu tai arvioitu Natura-arvioinnissa, joten saukkoon kohdistuvia merkittäviä heikennyksiä ei voida poissulkea arvioinnin perusteella.

Lintudirektiivin liitteen I lajit ja alueella säännöllisesti esiintyvät muuttolinnut

Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojeluperusteena 28 Natura-alueella pesivää lintulajia. Näissä lintulajeissa on myös suurikokoisia ja törmäysalttiita lajeja ja toisaalta osa Natura-alueen lintuysilöistä hyödyntää osittain myös Natura-alueen ulkopuolisia alueita ravinnonhankinta- ja lisääntymisalueina.

Arvioinnin mukaan Kilsiaapa-Ristivuoman suojeluperusteena olevaan uhanalaiseen päiväpetolintuun ei törmäysmallinnusten tulosten perusteella kohdistu merkittäviä vaikutuksia. YVA-selostuksen liitteenä 13 olevan törmäysmallinnuksen mukaan kyseisellä reviirillä elävä lintu on pyydystetty ja varustettu GPS-lähettimellä vuonna 2023 ja laji on paikannustietojen perusteella liikkunut myös Valkiavaaran tuulivoimaloiden alueella. Seuranta-aineistoa ei kuitenkaan ole esitetty törmäysmallinnuksessa. Natura-arvioinnissa ei ole esitetty GPS-seurantadataa tai hankkeessa tehtyä päiväpetolintujen lentotarkkailutuloksia eikä kerrottu onko niitä aineistoja hyödynnetty uhanalaiseen petolintulajiin kohdistuvien vaikutusten arvioimisessa. Puuteellisesti esitettyjen tietojen vuoksi suureen petolintuun kohdistuvia vaikutuksia ei voida arvioinnin perustella pitää poissuljettuina.

Suuri osa suojeluperustelintulajeista on muuttolintuja, joiden pääsy talvehtimisalueilta pesimäpaikoille Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueelle ja syksyllä takaisin talvehtimisalueille on oleellinen ja välttämätön osa niiden elinkiertoa. Natura-arvioinnin vaikutusmekanismien kuvauksessa on todettu, että tutkimusten mukaan muuttavat linnut väistävät tuulivoimalat ja kiertävät tuulivoimala-alueet. Valkiavaaran tuulivoimaloiden alue sijaitsee Natura-alueen lintujen mahdollisella muuttoreitillä ja lintujen muuton ja muuttoreittien näkökulmasta hyvin lähellä pesimäpaikkoja, jolloin tuulivoimaloiden alueesta voi muodostua este Natura-alueelle saapuville linnuille. Koska Natura-

arvioinnissa ole arvioitu tuulivoimaloiden alueen rakentamisen ja tuotannon aikaisia vaikutuksia Natura-alueen lintujen muuttoon, ELY-keskus katsoo, ettei merkittäviä suojeluperustelinnustoon kohdistuvia vaikutuksia ei voi arvioinnin perustella katsoa poissuljetuksi.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan linnustoon kohdistuvien vaikutusten osalta arviointia ei ole tehty asianmukaisesti.

Yhteisvaikutukset

Yhteisvaikutusten arviointia ei ole varsinaisesti tehty. Arvioinnissa ei ole tunnistettu yhteisvaikutuksia muiden tuulivoimahankkeiden kanssa Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen suojeluperustelintuihin siitä huolimatta, että Kilsiaapa-Ristivuoma -alueen etelä- ja länsipuolella on vireillä useita tuulivoimahankkeita, jotka muodostavat lähes yhtenäisen tuulivoima-alueen Natura-alueelle saapuvien muuttavien pesimälintujen muuttoreitille. Näillä tuulivoimahankkeilla on väistämättä yhteisvaikutuksia Natura-alueella pesiville muuttolinnuille ja vaikutukset voivat muodostua merkittäviksi, mikäli tuulivoimahankkeet yhdessä estävät tai vaikeuttavat Natura-alueella pesivien lintujen muutttoa Natura-alueen pesimäpaikoille. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan linnustoon kohdistuvien yhteisvaikutusten arviointia ei ole tehty asianmukaisesti.

Lieventävät toimenpiteet ja seuranta

Natura-arvioinnissa ei ole pystytty poissulkemaan merkittäviä heikentäviä vaikutuksia arvioinnin puutteiden vuoksi. Siten lieventäviä toimenpiteet voivat olla tarpeen. Lieventävien toimenpiteiden tarve ja mahdollisten toimenpiteiden vaikuttavuus sekä vaikuttavuuden seurannan tarve voidaan arvioida vasta hankkeen asianmukaisen vaikutusarvioinnin jälkeen.

Niiden suojeluperusteiden osalta, joissa merkittävää heikentymistä ei voida ilman vaikutusten lieventämistä sulkea pois, tulisi määritellä suojeluperustekohtaiset lieventämistoimenpiteet. Toimenpiteet tulee kuvata Natura-arvioinnissa yksityiskohtaisesti ja esittäen tieteelliseen näyttöön perustuva selostus siitä, miten toimenpiteellä poistetaan havaitut haitalliset vaikutukset tai vähennetään niitä. Tämän lisäksi kerrotaan, miten ja milloin toimenpiteet toteutetaan, kuka ne toteuttaa ja miten toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan (Euroopan Komissio 2019).

Natura-arvioinnissa seurannalla varmistetaan lieventävien toimenpiteiden täytäntöönpanon onnistuminen (Euroopan Komissio 2021). Seuranta on kohdennettava niihin suojeluperusteisiin, joiden heikentyminen on poissuljettu lieventävillä toimenpiteillä. Seurantasuunnitelma on oleellinen osa sellaista Natura-arviointia, jossa muuten mahdollisesti merkittäviä vaikutuksia lievennetään.

Yhteenveto Natura-arvioinnin asianmukaisuudesta

Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen arviointi- ja lausuntomenettelyn tehtävänä on tuottaa objektiivista tietoa viranomaiselle sen varmistamiseksi, että hanke ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ja siten arviointi muodostaa perustan sille, voidaanko hanke tai suunnitelma hyväksyä vai ei.

Natura-arviointi on luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan ja luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentin mukaan tehtävä asianmukaisella tavalla. Asianmukainen arviointi sisältää täydellisiä, täsmällisiä ja lopullisia toteamuksia ja päätelmiä, joilla voidaan hälventää kaikenlainen perusteltu tieteellinen epäily ehdotettujen töiden vaikutuksista kyseessä olevaan alueeseen (Euroopan komissio 2019). Natura-arvioinnin tulee muodostaa itsenäinen kokonaisuus, jossa johtopäätökset perustellaan täsmällisiin tieteellisiin seikkoihin perustuen.

Vaikutukset suojelun perusteena oleviin luonnonarvoihin tulee arvioida yksin ja yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa.

Johtopäätöksenä ELY-keskus toteaa, että Natura-arviointi ei täytä asianmukaisuudelle asetettuja vaatimuksia. Puutteita on sekä vaikutusmekanismien tunnistamisessa että lajeja- ja luontotyyppejä koskeissa tietoaineistoissa ja vaikutusten arvioinnissa (erityisesti yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa), mutta myös vaikutusten merkittävyyden ja Natura-alueen koskemattomuuden arviointimenetelmissä ja perusteissa.

ELY-keskus kuitenkin katsoo, että hankkeen sähkönsiirron toteuttamisen osalta merkittävät heikentävät vaikutukset sekä yksin, että yhteisvaikutuksessa muiden hankkeiden ja toimintojen kanssa suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja lajeihin ovat arvioinnin perusteella poissuljettuja. Voimajohdon linjausvaihtoehdoista on riittävän pitkä etäisyys Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueeseen.

Yhteenvetona ELY-keskus toteaa, että Natura-arviointi ei ole asianmukaisesti laadittu vaan siinä on seuraavia puutteita tuulivoimaloiden alueen rakentamisesta ja tuotantovaiheesta Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueeseen kohdistuvien vaikutusten osalta:

- Hankekuvausta puuttuu arvio tuulivoimaloiden alueen koosta ja voimalasijoittelusta suhteessa Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen sijaintiin, laajuuteen ja siellä pesivien lintujen muuttoreitteihin. Myös tieto maa-ainesten otto- ja läjityspaikkojen sijainneista puuttuu hankekuvauksesta.
- Arvioinnin pohjana olevasta aineistosta puuttuu kaikkien suojeluperusteiden nykytilatiedot (pinta-alatiedot luontotyyppien osalta tai yksilö/parimäärät lajien osalta). Erityisesti saukon ja suojeluperusteena olevien lintulajien Natura-alueen pesimäkannan nykytilatiedot sekä havaintoihin perustuva arvio Natura-alueella pesivien muuttolintujen muuttoreiteistä Natura-alueen pesimäpaikoille tulee esittää sellaisella tarkkuudella, että vaikutusten arvioiminen voidaan tehdä luotettavasti. Nykytilatiedot tulee esittää suojeluperusteittain ja tarvittaessa niitä tulee täydentää maastohavainnoin. Natura-alueen suojeluperustelajien yksilöiden mahdolliset lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä

ravinnonhankinta-alueet Natura-alueen ulkopuolella tulee kuvata nykytilatiedoissa ja havainnollistaa tarvittaessa karttaesityksin. Mahdollinen sensitiivisen lajitieto tulee käsitellä asianmukaisesti ja salassa pidettävä tieto esittää tarvittaessa vain viranomaiskäyttöön tarkoitetussa liitteessä.

- Vaikutustyyppien ja vaikutusalueiden kuvausta ei ole yleisen tason esittelyn lisäksi esitetty suojeluperusteisesti
- Hankkeen vaikutuksia ei ole arvioitu suojeluperusteittain Suomen ympäristökeskuksen uudistetun Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (2. korjattuun painos, Mäkelä & Salo 2023) mukaisesti. Oppaan mukaan vaikutusten merkittävyys arvioidaan kaksipuolaisella asteikolla ja arviointi tulee perustella objektiivisiin, mieluiten kvantifioitaviin kriteereihin.
- Yhteisvaikutuksia muiden läheisten tuulivoimahankkeiden kanssa ei ole arvioitu asianmukaisesti eikä esitetty suojeluperusteittain.
- Mikäli merkittäviä heikennyksiä yksin tai yhteisvaikutuksessa muiden hankkeiden kanssa ei kaikkien suojeluperusteiden kohdalla voida sulkea pois arvioinnin perusteella, tulee näille vaikutuksille esittää suojeluperusteisesti lieventäviä toimenpiteitä. Lieventävät toimenpiteet tulee kuvata yksityiskohtaisesti ja esittää tieteelliseen näyttöön perustuva selostus siitä, miten toimenpiteellä poistetaan havaitut haitalliset vaikutukset tai vähennetään niitä. Tämän lisäksi tulee kuvata, miten ja milloin toimenpiteet toteutetaan, kuka ne toteuttaa, ja miten toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan.
- mikäli päivitetystä arvioinnista päädytään esittämään lieventäviä toimenpiteitä, tulee niiden vaikuttavuudelle esittää seurantasuunnitelma.

Vaikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen

Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa hyväksyntänsä suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, ettei suunnitelma tai hanke vaikuta kyseisen Natura-alueen koskemattomuuteen, "eheyteen". Alueen koskemattomuuden käsitettä ei ole luontodirektiivissä erikseen määritetty, mutta komission tulkintaohjeen mukaan sillä tarkoitetaan koko Natura-alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan säilymistä elinkelpoisena niin että se turvaa niiden luontotyyppien, luontotyyppien kokonaisuuksien ja/tai lajien kantoja, joita varten alue on osoitettu verkostoon.

Silloin kun Natura-arviointi on asianmukaisesti suoritettu sisältäen asianmukaisen yhteisvaikutusten tarkastelun, jossa myös epäsuorat vaikutukset on tarkasteltu, ja sen lopputulos on, että merkittävä heikentyminen jokaisen suojeluperusteiden osalta voidaan sulkea pois, voidaan samalla todeta, että alue pysyy luontodirektiivin tarkoittamassa mielessä koskemattomana (Euroopan Komissio 2019).

ELY-keskus toteaa, että arvioinnin asianmukaisuuteen liittyvien puutteiden vuoksi jää epäselväksi, vaikuttaako suunniteltu toiminta joko yksin tai yhdessä muun toiminnan kanssa haitallisesti alueen koskemattomuuteen.

ELY-keskus suosittelee, että Natura-arvioinnista toimitettaisiin yhteysviranomaiselle päivitetty versio.

Tiivistelmä Natura-lausunnon keskeisestä sisällöstä

Yhteysviranomainen on pyytänyt 02.10.2024 Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen Luontoympäristöyksiköltä (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa Energiequelle Oy:n (jäljempänä yhtiö) Tervolan ja Tornion Valkiavaaran tuulivoimahankkeen ja 400 kV:n voimajohdon ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA-menettely) liittyvästä Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueen Natura-arvioinnista.

ELY-keskus toteaa, että Natura-arviointi ei täytä asianmukaisuudelle asetettuja vaatimuksia. Puutteita on sekä vaikutusmekanismien tunnistamisessa että lajeja- ja luontotyyppejä koskeissa tietoaineistoissa ja vaikutusten arvioinnissa. Arvioinnissa ei ole tunnistettu hankkeen Natura-alueella pesivien muuttolintujen muuttoreitteihin kohdistuvat vaikutuksia eikä yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa. Puutteita myös vaikutusten merkittävyyden ja Natura-alueen koskemattomuuden arviointimenetelmissä ja perusteissa.

Natura-aluetta koskevat lähtötiedot ovat puutteelliset. Arvioinnissa ei ole esitetty tietoja suojeluperusteluontotyyppien pinta-aloista, sijainnista tai luonnontilaisuudesta eikä arvioinnissa ole käytetty Metsähallituksella olevaa biotooppikuvioaineistoa Natura-alueesta. Arvioinnissa ei ole käytetty olemassa olevaa lajihavaintotietoa, eikä arvioinnissa ole esitetty tuulivoimahankkeessa hankkeessa kerättyä havaintotietoa sellaisella tarkkuudella, jotta arvioinnin johtopäätöksiä voitaisiin pitää esitetyn arvioinnin perusteella asianmukaisina ja luotettavina.

ELY-keskus kuitenkin katsoo, että hankkeen sähkönsiirron toteuttamisen osalta merkittävät heikentävät vaikutukset sekä yksin, että yhteisvaikutuksessa muiden hankkeiden ja toimintojen kanssa suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja lajeihin ovat arvioinnin perusteella poissuljettuja. Voimajohdota on riittävän pitkä etäisyys Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueeseen.

Yhteenvedona ELY-keskus toteaa, että Natura-arviointi ei ole asianmukaisesti laadittu vaan siinä on puutteita tuulivoimaloiden alueen rakentamisesta ja tuotantovaiheesta Kilsiaapa-Ristivuoma Natura-alueeseen kohdistuvien vaikutusten osalta. ELY-keskus suosittelee, että Natura-arvioinnista toimitettaisiin yhteysviranomaiselle päivitetty versio.

Arvioinnissa on puutteita mm. hankekuvauksessa, Natura-alueen suojeluperusteiden nykytilatiedoissa, Natura-alueen pesimälinnuston muuttoreittejä koskeissa tiedoissa ja arvioinnissa, Natura-alueen suojeluperustelajien lisääntymis- ja levähtämispaikkatiedoissa ja tiedoissa näiden lintujen Natura-alueen ulkopuolisista ravinnonhankinta-alueista, vaikutusmekanismien ja vaikutusalueiden kuvauksissa ja yhteisvaikutusten arvioinnissa. Ohjeistuksen mukaan vaikutusmekanismit ja nykytilatiedot tulee esittää ja vaikutukset arvioida Natura-arvioinnissa suojeluperusteittain.

29.1.2025

Ohjeistuksen mukaan vaikutusten merkittävyys tulee arvioida kaksipuolaisella asteikolla ja arviointi tulee perustella objektiivisiin, mieluiten kvantifioitaviin kriteereihin. Mikäli merkittäviä heikennyksiä yksin tai yhteisvaikutuksessa muiden hankkeiden kanssa ei kaikkien suojeluperusteiden kohdalla voida sulkea pois arvioinnin perusteella, tulee näille vaikutuksille esittää suojeluperustekohtaisesti lieventäviä toimenpiteitä, jotka tulee perustella tieteelliseen näyttöön pohjautuen. Arvioinnissa mahdollisesti esitettävälle lieventäville toimenpiteille ja niiden vaikuttavuudelle tulee esittää seurantasuunnitelma.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Piippa Wäli ja ratkaissut Yksikönpäällikkö Jari Pasanen.

Tämä asiakirja LAPELY/1830/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/1830/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Wäli Piippa 29.01.2025 09:14

Ratkaisija Pasanen Jari 29.01.2025 08:13